

Wie storm zaait

T. Coraghessan Boyle (1948, Santa Barbara, Californië) heeft 15 romans geschreven, waaronder de internationale bestsellers *Duyvels end* en *Verloren nachten*, en minstens evenzoveel prijzen gewonnen, onder andere de PEN/Faulkner Award en de Robert Kirsch Award (2015), een prijs voor zijn hele oeuvre. Daarnaast verschenen er vele essaybundels en korte verhalen van zijn hand. Boyle woont in Santa Barbara en wordt beschouwd als een van de belangrijkste Amerikaanse schrijvers.

T. Coraghessan Boyle

Wie storm zaait

Vertaald door Anne Jongeling

MERIDIAAN
UITGEVERS

2015

Oorspronkelijke titel: *The Harder They Come*
Oorspronkelijk uitgegeven door: Ecco/ HarperCollins publishers,
New York
© 2015 T. Coraghessan Boyle
© Vertaling uit het Engels: Anne Jongeling, 2015
© Nederlandse uitgave: Meridiaan Uitgevers, Amsterdam 2015
Omslagontwerp: Wil Immink Design
© Omslagbeeld: Wil Immink Design/ iStock
Foto auteur: © Stefan Joham
Typografie: Perfect Service, Schoonhoven

ISBN 978 90 488 2196 9
ISBN 978 90 488 2197 6 (e-book)
NUR 302

Eerste druk, augustus 2015

www.meridiaanuitgevers.nl
www.overamstel.com

Meridiaan Uitgevers is een imprint van Overamstel uitgevers bv

OVERAMSTEL
uitgevers

Alle rechten voorbehouden.

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke wijze ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Voor Scott en Nicky, Chuck en Donna,
van Quintara Street tot Lion Loop

In wezen is de Amerikaanse ziel hard, gesloten, stoïcijns, dodelijk.
En nog steeds niet milder geworden.

– D.H. LAWRENCE, *Studies in Classic American Literature*

DEEL I

Puerto Limón

I

De zon stond loodrecht aan de hemel, er was geen ontkomen aan de hitte. Hij zweette als een otter, zijn ondergoed schuurde en zijn overhemd plakte alsof het op zijn rug was gelijmd. Joost mag weten waarom hij zich ooit door Carolee hiertoe had laten overhalen. De bus schokte naar voren. Het stonk er vreselijk naar diesel. Onder de vloerdelen krijsde de versnellingsbak, metaal op metaal, alsof de boel in elkaar werd geperst of in duizend stukken uiteengereten. Hij keek langs Carolee door het raampje naar buiten en voelde zich ietwat onpasselijk worden, ondanks ieders geruststelling dat het water hier toch echt drinkbaar was – *potable*, het woord lag op ieders lippen bestorven alsof ze zichzelf moesten overtuigen. Bovendien zou het eten volgens de strengste hygiëne-eisen bereid zijn en de glazen, waarin hun rum punch werd geserveerd, waren grondig gespoeld in kokendheet, kraakhelder bronwater, want ze zaten niet in Mexico of Guatemala of Belize, echt niet, het was hier heel bijzonder, brand-schoon, een waar toeristenparadijs. En goedkoop. Ook dat.

Hij had hoofdpijn, dat moest er nog bij komen. Althans, hij voelde die opkomen. Wat niet zo gek was, want hij had bij de lunch drie cocktails achterovergeslagen. Hij had zo'n enorme dorst gehad dat hij de hele kan rumpunch in één keer leeg had willen drinken zodra de kelner hem op tafel zette, en nee, het water hoefde hij niet, wat ze ook zeiden, hij dronk alleen water uit onaangebroke flessen. Hij wreef in zijn ogen. Zijn aspirines en de ciproxin zaten in zijn medicijn-doosje in zijn hut, dus daar had hij nu weinig aan. Ze reden door naamloze straten met talloze bedrijfjes waar het wemelde van de mensen en de honden, door ratachtige vogels gekoloniseerde bomen en een bewapende lijfwacht voor elke winkel, die hier volgens het gidsje *tienda* heetten. Wat zei die bewaking over de mate van leefbaarheid hier? *Bien vecinos*. Welkom. *Mi casa es su casa*.

De bus bonkte door een van de miljoenen kuilen in de weg die gaapten als kraters en Carolee zocht houvast bij zijn arm. Hij hoorde de man in de stoel voor hen – Bill? Phil? – binnensmonds vloeken. ‘Kan hij niet wat rustiger rijden?’ zei Carolee in de richting van de chauffeur, naar de achterkant van de gemillimeterde schedel met de te grote oren, de te magere nek en het witte, uitgeharde litteken in de vorm van een vishaakje bij de haargrens. Hij keek weer uit het stoffige raam, naar het schip dat voor anker lag in de haven, als een enorm glanzend bouwwerk uit een verdwenen beschaving, of in elk geval een die op het punt stond te verdwijnen. ‘Ik weet het niet,’ kraakte hij, zijn stem vervormd door de kikker in zijn keel, alsof hij op zijn oude dag in een Louis Armstrong veranderde; alles, zelfs zijn lach, klonk als een luchtloze rasp. ‘Ik wou dat hij opschoot, hoe sneller we dit achter de rug hebben, hoe beter. Wandelen in de natuur.’ Hij sprak de laatste zin nadrukkelijk smalend uit. ‘Met deze hitte? Gekkenwerk.’

‘Kom op, Sten, niet zo somber.’ Hij kon de manier waarop Carolee nu naar hem keek uittekenen: met grote ronde ogen en haar hoofd een beetje schuin, alsof zijn woorden van zo-even haar uit balans hadden gebracht. Zij genoot van deze excursies. Van de vogels en van de apen, maar ook van de boetiekjes met de souvenirs en de restaurants die een beetje uit de buurt lagen maar die, als je iedereen moest geloven, nog niet ontdekt waren door de toeristen, al stonden ze gewoon in elke reisgids vermeld en sprongen de kelners zowat uit hun schoenen zodra er een toerbus voor de deur parkeerde. Ze sprak de taal niet, ze kwam niet verder dan ‘¿cuánto?’ en ‘demasiado’, maar dat deerde haar niet. Ze wilde van alles. Ze wilde het leven proeven, nieuwe ervaringen opdoen, de sleur doorbreken. Wat heeft je pensioen voor nut als je op een stoel zit weg te kwijnen? Haar favoriete zin die hij van ’s morgens vroeg tot ’s avonds laat hoorde, dag in, dag uit, totdat hij was gezwicht, terwijl hij zelf van mening was dat je dan beter thuis kon wegkwijnen, waar het water tenminste drinkbaar was.

‘Vanmorgen zei je nog dat je wel wat lichaamsbeweging kon gebruiken, in plaats van, hoe formuleerde je dat ook alweer? Sjoelen en met je ellebogen op de toog hangen.’ Ze hield haar hoofd nog een graadje schuiner, zodat haar blonde haar, dat ze nog steeds lang

droeg, schuin voor haar gezicht viel, en op dat moment voelde hij wat hij altijd voor haar had gevoeld, haar speciale aantrekkingskracht, die hem nu al meer dan veertig jaar in zijn greep hield. ‘Of heb ik het mis? Begreep ik je verkeerd? Hm? Nou, meneer? Zeg het eens?’ Ze gaf hem een por om haar woorden kracht bij te zetten, maar het was een plaagstootje, een speelse vinger die ze gemoedelijk tussen zijn ribben stak, en ondanks zijn humeur kon hij zijn lachen niet houden.

Later reden ze over de bochtige weg langs de kust, waar het wegdek steeds slechter werd, de huizen steeds spaarzamer en het groen zo groen dat het pijn deed aan je ogen. Het was een uur ’s middags. Het dak van de bus stooft in de zon. Mensen sukkelden in slaap, hun hoofd viel met een schok naar achteren of wiegde op hun armen. Hoewel dat de raampjes openstonden, was de lucht gestold, alsof het een andere substantie werd, dik en zwaar als stroop. Ze hadden in een authentiek eethuisje geluncht, tussen de Ticos (zo heetten de bewoners hier), die hun soep op dezelfde manier oplepelden als mensen overal ter wereld. Dat dit oord bestond, met deze mensen, onafhankelijk van hem en alles wat hij kende, zoiets kon hem eindeloos verbazen, alsof hij buiten zijn eigen lichaam was getreden, een geest die door een andere werkelijkheid zweefde. Hij probeerde zijn omgeving vast te leggen met zijn camera en drukte plichtsgetrouw op de knop, maar de foto’s zelf zouden vluchtig zijn, beelden die straks zonder enige samenhang in rap tempo op een computerscherm voorbij zouden schieten, en bovendien zou er nooit iemand naar kijken, dat wist hij nu al. De kelner had borden rijst met bonen op tafel gezet, met een of ander gebakken visje. En rumpunch, goddank, maar nu hij erbij stilstond herinnerde hij zich het getinkel van de ijsklontjes in de kan, en je wist maar nooit waar ze van waren gemaakt. Hij had er wel een idee van.

De chauffeur gooide het stuur om, schakelde naar een lagere versnelling en toen weer naar een hogere. Hij voelde zijn maag samenknippen. Ze passeerden een handjevol huizen, een kruidenierszaak, een schoolgebouw, en opeens werden de bermten aan weerszijden van de weg bevolkt door jongetjes in witte overhemden en donke-

re broeken en meisjes in bijpassende bloesjes en rokjes, die door de okerkleurige modder ploeterden, op weg naar school of juist niet, hij had geen idee, want ze liepen ieder aan een kant in tegenovergestelde richting. Misschien een dubbel lesrooster, zoiets. Of was het siësta-tijd? Deden ze hier aan siësta?

Hij had van iemand gehoord dat in dit land voor iedereen de leerplicht gold, van groep een tot en met ten minste de tweede klas van de middelbare school. Dat viel mee. Ze waren dus niet analfabeet en ze konden sommen maken, meer had je immers niet nodig in een economie die op toerisme dreef. Talenkennis, misschien. Het dialect van de kelner in het eethuisje was een soort opgewonden Jamaicaans, een reggae-engels dat amper verstaanbaar was. Toch sprak iedereen een aardig mondje engels, mede dankzij het Amerikaanse imperium en de consumentenkoorts die zich als een olievlek over de aarde verspreidde tot de ‘koop nu, betaal later’-boodschap als een soort tribaal refrein tot in de verste uithoeken weergalmd. Het is een fluctuerende golfbeweging tussen nodig hebben en willen hebben, dacht hij, al die spullen, al die apparaten, al die handzame toestelletjes ... Wat hij nu nodig had – echt heel erg nodig – was een sanitaire stop. En vocht voor zijn droge keel, een fles water, een blikje fris. Of kauwgum, had er soms iemand kauwgum?

Carolee's hoofd rustte op zijn linkerarm. Ze lag te soezen en haar zweet vermengde zich met het zijne. Hij probeerde haar niet wakker te schudden toen hij haar tas pakte, waarin hij een onaangebroken flesje water met schroefdop zag zitten. Zij had eraan gedacht water mee te nemen, hij niet. Haar tas, zo'n ding met een schouderriem die ze altijd diagonaal over haar borst droeg tegen brutale dieven, stond bij haar voeten op de vloer. Hij boog zich opzij en toen hij zijn arm voor haar langs uitstreckte, voelde hij de spieren in zijn onderrug trekken, een vinnig steekje, net genoeg om hem te herinneren aan de rugpijn die hem al een poosje kwelde en aan de oefeningen die hij van zijn fysiotherapeut had opgekregen om zijn spieren soepel te houden, oefeningen die hij had verzuimd omdat hij op vakantie was, met een cruiseschip, waar eten en drinken het enige was wat telde aan boord; pas als je tien kilo was aangekomen en een levercirrose had opgelopen, had je je geld goed besteed.

Hij kon de fles pakken zonder zijn vrouw, die hij als contragewicht gebruikte bij het vooroverleunen, wakker te maken, en nu schroefde hij de dop van de fles en liet hij eerst het water door zijn mondholte spoelen voor hij het doorslikte. Het was alsof hij de laatste tijd altijd en overal dorst had; thuis, op het schip, onder de zon, overal, en hij vroeg zich af of die dorst soms iets met zijn leeftijd te maken had, het eerste symptoom van een of ander nog niet gediagnosticeerd syndroom – zo'n afgrijselijk acroniem – dat hem uiteindelijk met een duistere bloem van imploderende cellen zou vellen. Gierende banden. Een kuil. Nog een. Carolee schoot snakkend naar adem wakker. 'Watte?' mompelde ze en ze probeerde haar blik te focussen.

'Je was weggedommeld.'

Hij gaf haar een minuutje om terug te keren naar de werkelijkheid van de bus, de ranzige lucht van de oververhitte zee en de vochtige jungle. Ze had bij de lunch ook rum gedronken, rum zo donker als olie, in een besmeurd glas dat voor tweederde was gevuld met cola light, zonder ijs. Ze waren het geen van beiden gewend op dit uur al te drinken, maar och, het was vakantie, nietwaar? En hij was met pensioen; *voordood*, zoals hij het liever noemde. Feest maar raak. Iedereen was aan het brassen.

'Ik heb gedroomd,' zei ze.

'Ik ook. Dagdromen. Heb jij kauwgum?'

Ze schudde haar hoofd. 'Water?' zei ze, ze maakte er een vraag van, en ze reikte al naar haar tas toen ze het flesje in zijn hand zag. 'Ah, je had het al gevonden.'

Hij gaf haar de fles. Ze draaide de dop los en nam een slokje. 'Gat-ver.' Ze trok een vies gezicht. 'Wat smerig.'

'En heet genoeg om een theezakje in te hangen. Wedden dat ze de fles gewoon ergens onder een kraan hebben gevuld, net als in die film, hoe heet ie ook al weer? Die in India.'

'Nee, hoor. Dit water heb ik gewoon op de boot gekocht.'

Hij keek weer uit het raam. Nog meer kinderen, nog meer schooluniformen, een *tienda* met de deur wagenwijd open waar ze binnen misschien frisdrank verkochten, cola, Naranja Crush. Hij zag schonkige geiten, palmbomen, bananen, wasgoed aan de lijn, een groep grijsharige mannen die kaartten aan een tafel op een binnen-

plaats tussen witgepleisterde huizen, het hele tafereel suisde voorbij als een film die op de verkeerde snelheid werd afgespeeld. En opeens, zonder waarschuwing, maakte de bus bij een splitsing een scherpe ruk naar links en staken ze een nauwe tunnel van vegetatie in, waar boomtakken het dak geselden en honden en kippen springend en fladderend uiteenweken. Carolee viel als een lappenpop tegen zijn schouder en daar ging ook het water, de fles viel met een vochtige smak op de grond en rolde onder een stoel. ‘Jezus,’ zei hij, ‘die vent rijdt ons nog hartstikke dood.’

Hij stond abrupt op en liep behoedzaam door het gangpad naar voren om niet tegen de stoelleuning te stoten. Hij was een grote man, ruim een meter negentig lang en honderd kilo, het leeuwendeel van zijn gewicht nog waar het hoorde en zijn gestalte nam het hele gangpad in beslag. Mensen draaiden zich om en keken op – althans, degenen die niet in een rumroes waren verzonken – maar om zijn evenwicht niet te verliezen concentreerde hij zich op het achterhoofd van de chauffeur. Er zaten ongeveer twintig passagiers in de bus, voornamelijk stelletjes, van wie de meeste van zijn leeftijd waren. Hij kende ze van gezicht, niet bij naam. De reis was in San Diego begonnen en ze hadden inmiddels Cabo San Lucas, Puerto Vallarta, Puerto Quetzal, Puntarenas, het Panamakanaal en Colón gezien. Hoewel er bijna tweeduizend passagiers op het schip zaten, leerde je na verloop van tijd de medereizigers die zich voor dit soort excursies opgaven kennen, of op zijn minst herkennen.

Hij sprak de chauffeur aan. ‘Neem me niet kwalijk, kunt u misschien iets rustiger rijden?’ Er flitste een momentopname langs de voorruit, die na een duik als een rodeostier spoorlags verdween. De chauffeur schakelde, wierp een ongeduldige blik over zijn schouder en hield zich doof. Sten waagde nog een poging. ‘Pardon? De mensen in de bus staan doodsangsten uit. Ik ook, trouwens.’

Het was alsof de chauffeur hem niet hoorde. Sten keek nog eens goed, en ontdekte dat de man iPod-microfoontjes in zijn oren had, van die dingen die er als sierdopjes uit staken, net als de zwarte houten plugjes die Cody, het vriendje van zijn zoon, in zijn uitgerekte oorlellen had laten monteren. De bus raasde door terwijl de tijd vertraagde. Sten bestudeerde de man van boven, de glanzende mahonie-

houten helm van haar op zijn hoofd, de oren als handvatten die je kon vastpakken en omdraaien, de sprietige toefjes haar op zijn kin. De muziek stond hard genoeg om boven de herrie van de motor uit te komen. Reggae. De eeuwige reggae die je hier altijd en overal hoorde, alsof het een primaire levensbehoefte was. Hij had een pesthkel aan reggae. En hij had ook een pesthkel aan deze rotvent die het vertikte een fatsoenlijk tempo aan te houden of een sanitaire stop in te lassen. En hij had er een pesthkel aan om genegeerd te worden. Wat hij dus deed, zo omzichtig mogelijk, was de oordopjes uit die verdraaide oren trekken, en nu ging de bus warempel langzamer rijden, de chauffeur – hoe oud zou hij zijn, dertig, vijfendertig? – besteedde opeens wel aandacht aan hem. Mooi zo.

‘Ga naar je stoel.’ De chauffeur loerde naar hem over zijn schouder, wuifde met zijn hand alsof hij een bromvlieg verjoeg en verborg zijn ogen achter een gitzwarte zonnebril, die hij uit zijn borstzakje viste.

‘Ik vroeg alleen of u iets rustiger wilde rijden. Er zitten oude mensen in deze bus. We hebben toch geen haast?’

De chauffeur negeerde hem en hield zijn blik strak op de weg gericht. De oordopjes bungelden om zijn hals, de muziek gereduceerd tot een metalige beat met de nasale klaagstem verloren in de mix. ‘Ga zitten,’ zei hij zonder zich om te draaien en hij gaf nog een extra dot gas. ‘Passagiers mogen niet voor in de bus komen.’ Hij wees op een bordje waarop stond: **BLIJFT U ACHTER DE STREEP.**

Sten verroerde zich niet. Hij bleef gewoon staan en torende als een standbeeld boven de chauffeur uit, zijn ene hand stevig om het bagagerek, de andere om de stoelleuning. ‘Wat dacht u van een sanitaire stop? Er zijn hier toch wel ergens toiletten?’ Terwijl hij de vraag stelde, hoorde hij hoe dwaas hij klonk. Hij kon zich levendig indenken wat de chauffeur op dit moment van hem dacht, van hen allemaal, die bevoorrechte blanke meute die dit eiste en die dat eiste, die alleen vandaag hier waren en morgen weer foetsie. Wat kon het die knul schelen? Morgen meerde er een ander cruiseschip aan, en overmorgen weer een.

Uiteindelijk, toen de spanning als een dik koord tussen hen in de lucht hing, draaide de chauffeur met een ruk zijn hoofd om, zijn ogen

als twee vage cirkels achter de plastic brillenglazen. ‘Vijf minuten,’ zei hij, terwijl de reggaebeat tegen zijn halsslagader pulseerde en als straling uit zijn felgekleurde hemd opsteeg. Reggae. Dreun-dreun-boem. Dreun-dreun-boem. ‘Over vijf minuten zijn we er. En ga nu zitten. Meteen.’

Vijf minuten? Het waren er eerder vijftien – en reken maar dat hij de tijd op zijn horloge bijhield, want al die tijd was zijn maag van streek en stuurde zijn blaas dringende signalen via zijn zenuwstelsel naar zijn hersenen, die zich inmiddels hadden bevrijd van de slimerende naweeën van de rum, zodat hij zich op belangwekkende zaken kon richten. Zoals ontsnappen uit deze stoofdoos. Zoals pissen. Iets drinken. Deze excursie zo snel mogelijk afronden zodat hij terug kon naar de boot, een douche nemen en languit op bed liggen, met gesloten ogen en dromen van helemaal niets.

Toen de chauffeur eindelijk vaart minderde, kwam dat door het wegdek dat hier nauwelijks begaanbaar was, met overal brokstukken en diepe kuilen alsof het door mortieren was bestookt. Ze werden door elkaar gerammeld op hun stoel omdat de bus dwars door alle kuilen reed, met wielen die worstelden om op het asfalt te blijven, een bonkend chassis en de versnellingsbak die zo’n snerpand gekreun voortbracht dat Sten zich afvroeg of ze de terugweg soms te voet moesten afleggen. ‘Wat een toestand,’ zei hij schor tegen Carolee, die tegen hem aan werd geslingerd. ‘Zouden ze hier ook een wegwacht hebben, denk je?’

De wandeling in de natuur was niet door de bemanning van de cruiseboot georganiseerd. Een of andere conciërge of een entertainmentmanager, hoe heette zo iemand, een giechelend wicht met een breed gezicht, kletterhakken en een opkruipend rokje, had de brochure in hun handen geduwd, tegelijk met een hele trits andere brochures voor een tiental andere activiteiten, variërend van kajakken in de haven tot een bezoek aan een pottenbakker en een zilversmid, of een zelfstandig uitstapje naar de lokale rumdistilleerderij, inclusief plattegrond. Op de foto stond een moderne gestroomlijnde bus in twee kleuren, zilver vanboven, blauw vanonder, en een lichtgetinte Tico-chauffeur met keurig geknipt haar, een hartelijke glimlach en

een echt chauffeurspetje. Niet dat het Sten iets uitmaakte of de man achter het stuur uit Zweden of uit Mandingo kwam, maar het contrast was wel erg frappant. Ze waren afgescheept met een nurkse lomperik en een oud barrel, deze afgedankte schoolbus die zo vaak was overgeschilderd dat het leek alsof er een nieuwe huid overheen was gegroeid. Iedereen was teleurgesteld ('Geen airco? Doe me een lol, zeg!') maar ze waren toch allemaal ingestapt en hadden zich in de kinderstoeltjes geperst, op een andere opstaptelek dan aangegeven, Lubbock of Yuma of King City, en zichzelf getroost: 'Ach, het is tenminste wel goedkoop.'

Hij staarde humeurig uit het raam, werd met de minuut nijziger, en zag een ondiepe beek die zo op het oog helemaal in de weg was opgegaan, compleet met brokken steen en kuilen met schuim, behalve dat dit water stroomde en voor hen uitwaaierte in een brede, golvende poel. De wielen gleden met een zachte plons in het water, druppels spatten op en vielen neer, en opeens moest hij denken aan de vissen die hier in diepe poelen geleefd hadden, tropische vissoorten, de karperzalmen, Jack Dempseys en engelvissen die hij als kind in zijn aquarium had verzorgd. Zijn gedachten dwaalden af en voor zijn geestesoog verschenen de rij verlichte aquaria in de dierenwinkel waar hij na school altijd even aanwipte, het machtige gevoel om de vissen met zijn zelfverdiende geld te kunnen kopen, zijn eerste eigen aquarium waar hij stenen in legde en een kuiltje in het zand maakte om – hoe heette die waterplant ook al weer? – waterpest in te zetten. O ja, die waterpest. En die *Echinodorus*, die op een miniatuur avocadoboom leek. Wat nog meer? De kleine dwergmeerval, de albino-visjes, hoe heetten die ook al weer?

Hij had in geen jaren aan zijn aquarium gedacht. Ook niet aan zijn moeder, die stond te griezelen bij het bakje met wurmen dat hij in de koelkast bewaarde. Visvoer. De draderige wormen, hun geur, de geur van het aquarium zelf als je de klep optilde en de walm van de wereld die je zelf had gecreëerd je tegemoetkwam. Het beurde hem een beetje op. Carolee had gelijk. Dit was inderdaad een avontuur, dit doorbrak de sleur, dit haalde hem uit zijn luie stoel. Terwijl de brochure niet alleen vier apensoorten beloofde, maar ook de agoeti, de luiaard en de pekari, en met een beetje geluk zelfs een ocelot of een

jaguar, zat hij zich op te winden omdat hij zo nodig moest plassen. Hij schaamde zich bijna, maar toen zijn blik op de chauffeur viel, die als een granieten standbeeld achter het stuur zat, laaide zijn woede opnieuw op. Die vent deugde voor geen meter, de idioot. Een hart van steen. Hij wilde bijna opstaan om ‘je zei toch vijf minuten?’ in zijn oor te sissen, toen ze opeens op een met bandensporen gearceerde modderplaat bleven staan. De chauffeur zette de bus op de handrem. Iedereen keek op.

‘We zijn op onze bestemming aangekomen,’ zei hij in zijn schoolboekjesengels, zijn stoel gedraaid zodat zijn stem door het gangpad golfde. ‘U moet hier uitstappen.’ Hij had de microfoontjes weer in zijn oren gestopt. Het licht weerkaatste in de zwarte brillenglazen. Buiten was de rimboe. ‘Twee uur,’ zei hij en de deur pufte open.

Iedereen stond op en begon met camera’s, rugzakken en proviand te rommelen. ‘Kom je ons weer ophalen, of wat doen we?’ riep een vrouw met luide stem. Het was Sheila, ze was rond de zestig en haar bagage bestond uit een jerrycan met parfum, een paar roze gym schoentjes en een azuurblauwe capribroek, die ze werkelijk elke dag en bij elke gelegenheid droeg; ontbijt, lunch, high tea, aperitief, diner.

‘Ik ben hier,’ zei de chauffeur en hij plukte aan het spaarzame haar op zijn kin. Hij rekte zich uit en liet zijn knokkels kraken. ‘Twee uur,’ herhaalde hij.

Sten tuurde uit het raam. Er was, zoals verwacht, nergens een toilet of portakabin te bekennen, hij zag alleen een stuk of zes bussen vol modderspatten in het gelid bij het verzamelpunt staan, onder het infopaneel waarop in het Engels en in het Spaans NATUURRESERVAAT was aangegeven. Aan de overkant, onder de schaduwrijke bomen, zag hij een *palapa* waar een kolossaal dikke vrouw met een rode doek om haar hoofd in stond. Zij zou wel iets te drinken hebben – een blikje fris zou al een zegen zijn – en achter de palapa was tussen de struiken ongetwijfeld een boom waar hij een mooie urinetekening op de stam kon maken. Dan was het allemaal weer dik in orde.

Ze stapten luidruchtig uit de bus, Phil voorop – o nee, Bill, zijn naam was Bill, herinnerde Sten zich opeens, want er hadden twee Bills aan de lunchtafel gezeten en dit was de kale. Niet dat het iets uitmaakte. Als ze in Miami van boord gingen, zou hij die vent nooit

meer zien, en wat hij tot dusver van hem had gezien, beperkte zich tot: ‘Tjonge, heb je de Giants zien spelen?’ en: ‘Mag ik het zout even?’

Er was een kleine opstopping ontstaan. Sheila wilde vlak voor het uitstappen natuurlijk weer van de buschauffeur weten waar ze de grootste kans had om de geelvleugelara te spotten en iedereen moest wachten omdat de chauffeur eerst de microfoontjes uit zijn oren moest halen voordat hij kon vragen of ze haar verzoek wilde herhalen. Hij pijnigde zichtbaar zijn hersens en zijn wenkbrauwen verrezden als twee schoensmeerstrepen boven de rand van zijn bril. ‘*No se,*’ zei hij ten slotte, met een handgebaar naar het terrein buiten, de rimboe, het verzamelpunt. ‘Ik heb nog nooit ...’ Zijn stem stokte, op zoek naar het juiste woord.

Sheila staarde hem verbijsterd aan. ‘Zet je hier soms alleen mensen af? Wil je zelf niets van je eigen land zien? Je bent er toch wel nieuwsgierig naar?’

De chauffeur haalde zijn schouders op. Hij deed gewoon zijn werk, meer niet. Waarom zou hij door de modder strompelen? Waarom zou hij zich door de muggen laten kaalvreten? Dat soort dingen liet hij aan de gringo’s over, met hun camera’s en hun handtassen en zwarte canvas rugzakken en moneybelts en bezopen felblauwe broeken en nepportemonnees met nepcreditcards om zakkenrollers te foppen terwijl hun echte portemonnee in hun broekzak zat.

‘Kom, Sheila,’ hoorde Sten zichzelf zeggen, ‘je houdt de boel op.’

Buiten beukte de zon opnieuw op hun kruinen. Sten bleef even staan om te acclimatiseren, terwijl Carolee het touwtje van haar strooien flaphoed vastmaakte en tegelijkertijd de riem van haar zwarte tas over haar hoofd probeerde te trekken. Met grote stappen liep hij op de vrouw in de palapa af. ‘Ik ga een blikje fris halen,’ riep hij over zijn schouder naar Carolee. ‘Wil jij iets?’

Nee, ze hoefde niets, ze had haar flesje water. Ook al smaakte het raar, ze had het aan boord gekocht.

De vrouw in de palapa zag hem aankomen. Ze verhief zich moeizaam van haar stoel en legde haar ellebogen op de balie. Ze woog minstens honderdtwintig kilo, wellicht meer. Haar zwarte huid glom van het zweet. Ze was evenals de kelner in het eethuisje afkomstig

van de Caribische eilanden, en een van de vele Jamaicanen die naar Limón waren getrokken waar een hele volkswijk was ontstaan, die Jamaica Town heette, volgens het gidsje. Zeer kleurrijk, ja. Rum in overvloed. Reggae ook. Souvenirs en frutsels te over. ‘Goedemiddag,’ zei ze en ze schonk hem een brede glimlach. ‘Hoe kan ik u van dienst zijn?’

Achter de balie lag een berg groene kokosnoten op de grond met een plastic koelbox ernaast. Op ooghoogte was een bord tegen een boom gespijkerd waar een bescheiden assortiment van pinda’s, chips en snoepgoed op stond. Een paperback – *El Amor Furioso* – lag opengeslagen op de balie.

‘Hebt u frisdrank?’ vroeg Sten. Bijna had hij om *cerveza* gevraagd, maar hij bedacht zich op het nippertje. Hij was al half uitgedroogd en hij moest pissen. Nodig.

‘Cola, cola light, *agua mineral*, *pipas*, *carambola*, *naranja*, *limón*,’ somde ze op, met nog steeds die glimlach.

‘Cola light graag.’ Hij greep naar zijn portemonnee, nam het lauwe blikje in ontvangst en baande zich een weg door het kreupelhout, dat vol rotzooi lag, naar de achterkant van het stalletje, zijn rits al opengetrokken.

Het lukte niet direct wegens het archetypische bejaardenkwaaltje: de blaas voelt als een heteluchtballon maar er verstrijken minstens tien minuten boven de wc-pot voor de eerste brandende druppels vrijkomen. Hij was er behendig in geworden een contramaatregel toe te passen door aan andere dingen te denken en zo zijn hoofd vrij te maken. Hij dacht aan de boot, aan zijn hut, hoe Carolee eruitzag in haar nieuwe negligé, dat ze speciaal voor deze reis had gekocht, en hoe hij daarop zou reageren, en weldra kondigde de bevrijding zich aan. Hij nam er de tijd voor de boomschors te dopen, waar het krioeelde van de mieren, tropische mieren, het soort mieren dat hij nooit eerder had gezien en waarschijnlijk nooit meer zou zien. Als hem dat gegund was.

Een langgerekt moment verstreek, de mieren groepeerden zich en kwamen in botsing met de waterval van dit nieuwe, onwelriekende element in hun habitat, insecten gonsden, vogels riepen, hij werd omringd door leven. De zon drong hier nauwelijks door, alleen op

sommige plekken waar de bladeren dan als een soort troebele onderwaterwereld oplichtten, en de lucht was zo dik dat hij bijna verwachtte een school haaien tussen de bomen door te zien glijden. Er hing een geur van bederf, afkomstig van een natuur die kwetsbaar was. Ergens klonk een kreet, waar elders op werd gereageerd met eenzelfde kreet. Hij had daar een eeuwigheid kunnen staan, als er niet zoveel muggen waren geweest, die uit het niets kwamen aanzetten om hem eraan te herinneren waar hij was. Hij schudde af en op het moment dat hij zijn rits dichttrok, merkte hij pas het blikje fris in zijn hand op, dat wonderlijke voorwerp, meer een artefact, een gefabriceerd juweeltje dat middels een enorme transportketen in zijn hand was beland om zoetstof in zijn aderen te pompen.

Hij trok het lipje los en nam een teugje. Cola light. Een smerig goedje, het smaakte als het amalgaam waarmee de tandarts zijn kiezen vulde. Niettemin. Het was vocht. Hij nam nog een slok en toen hij zich in de richting van het stalletje van de gezette vrouw begaf, werd de schaduw van de bomen weggeslagen door genadeloos schel zonlicht dat prompt zijn hoofdpijn aanwakkerde, en voor de zoveelste keer sinds ze die ochtend van boord waren gegaan, betreurde hij zijn vergissing om zijn petje op de boot te laten.

Op dat moment kwam de kentering, en die kentering was radicaal. Hij weet nog dat hij knipperend tegen de felle zon in zijn borstzakje naar zijn zonnebril tastte, toen een geluid – een autoportier dat werd dichtgeslagen – hem deed opkijken. Er was een nieuwe auto bij gekomen, een oude amerikaan, vermoedelijk een Chevrolet, die naast de bus geparkeerd stond. De lak was vaal gelig en op zoveel plaatsen doorgeroest dat de auto wel gevlekt leek, als een van die poema's die zich in de jungle achter hem ophielden. Hij zag drie mannen, Ticos, met hetzelfde gemillimeterde haar als de chauffeur, twee met een geitensikje, een zonder, en ze leken te dansen, zoals ze met zwiepende armen van hun ene voet op de andere sprongen, alsof de grond onder hun zolen in brand stond.

'*Todo!*' riep de een zonder sikje. 'Haal *sus bolsillos* leeg, portemonnee, mobiel, *todo!*' Er blikkerde iets in de zon, tweemaal. Beide sikjes hadden een mes getrokken. En degene zonder sik, die tegen iedereen schreeuwde, had een pistool.

De knul met het pistool kreeg hem in het oog en richtte direct de loop op hem, al stond hij dertig meter bij hem vandaan. ‘Jij daar!’ schreeuwde hij en door de adrenaline klonk zijn stem schril, bijna meisesachtig. ‘Kom hier, jij!’

Sten voelde zijn hart bonken, steeds sneller, als een zwerm eenden die klapwiekend van een meer opsteeg, *flap-flap-flap*. Hij was bekend met het gevoel, het bracht hem terug naar een andere tijd en een andere plaats, een plaats van broeierig en alles overwoekerend groen waar net zo’n verrotte stank hing als hier, maar dan ergens ver weg aan de andere kant van de oceaan. Waar ook tropische vissen waren. En apen. Mannen met wapens. Hij liet het blikje vallen en stak zijn armen in de lucht. ‘Niet schieten.’

De man met het pistool was onverschillig; nou ja, man, hij was eerder een jongen, het waren alle drie nog maar knapen, hooguit negentien of twintig, hun ledematen staken als bezemstelen uit hun slobberende korte broeken en bovenmaatse shirts, hun gezichten glanzend van opwinding of misschien wel van iets anders, drugs bijvoorbeeld. Het wapen was voor de jongen slechts een ding, dat zag Sten in één oogopslag, niet meer dan een bord eten dat hij over de tafel schoof. Of een schoen. Een boek. Een cd die hij in de prullenbak van een platenwinkel had gevonden. Hij had er geen respect voor. Hij begreep er geen snars van. Hij wist niet eens welke houding hij moest aannemen als hij het op iemand richtte. ‘Jij daar,’ snauwde de jongen weer. ‘Hier komen, *ahora!*’

Sten schuifelde naar hem toe, zijn voeten voelden opeens loodzwaar, hij kon ze bijna niet meer optillen. Hij zag Carolee bij de rest van de groep staan, haar gezicht was vertrokken van angst en haar hoed stond scheef op haar hoofd. Ze stonden verkrampd op een kluitje en gooiden hun handtassen, camera’s en rugzakken op de grond, onder bedreiging van de sikjes met hun messen. Uitgespreid onder de felle zon lag een deken op de grond, waarin ze de buit verzamelden. Het was zo’n indiaanse deken die je in de souvenirwinkels bij het strand kon kopen, en in dit scherpe hete licht waren de kleuren briesend.

Hij liet zich met een venijnige por van de loop naar de anderen dirigeren, en toen hij vlak bij hen stond kreeg hij een schok. Dit waren

de gezichten van dode mensen, elke vitaliteit was eruit geknepen, met neergeslagen ogen stonden ze al hun bezittingen af en gooiden kleingeld, portemonnees, armbanden en horloges op een hoop alsof ze muntjes in een wensput wierpen. Sheila mompelde aan één stuk door ‘o mijn god, o mijn god’, een andere vrouw snikte zacht. De jongen met het wapen porde hem opnieuw tussen zijn ribben. ‘Zakken leeg. *Todo... venga!*’

Hij wisselde een blik met Carolee, keerde zijn zakken binnenste-buiten en gooide de inhoud op de berg; sleutelcard, nepportemonnee, lucifers, mobiel. Het had geen enkele zin neergeschoten te worden om niets, geen enkele zin zich op te winden, maar toen de jongen hem opnieuw porde met het wapen, voelde hij een kille golf door zijn lichaam trekken. Dit waren amateurs, kinderen die rovertje speelden, snotapen, tuig, nog te stom om bang te zijn. Wat hadden ze ook te vrezen? Deze overval was een fluitje van een cent met zulke oude mensen, bejaarden die stonden te trillen van angst zodat ze amper hun horloges van hun pols kregen, laat staan dat ze zich zouden verdedigen. ‘*Todo!*’ herhaalde de jongen.

Plotseling overzag hij het tafereel helder: de twee sikjes die her en der met hun ene hand zakken leeghaalden terwijl ze hun andere hand nonchalant in hun eigen broekzak hadden, Sheila die jammerde ‘Nee, niet mijn paspoort, alsjeblieft’, de buschauffeur die de deur had dichtgedaan en de dikke vrouw van het stalletje die spoorloos was verdwenen – zij zaten in het complot, hij wist het zeker – en de achteloosheid, de onvergeeflijke achteloosheid van dat pistooljoch dat niet eens tot zijn schouder kwam, godbetert, dat zich had omgedraaid en met zijn rug naar hem toe stond alsof hij niets was, minder dan niets, een broos, onbeduidend oud mannetje. Wat hij zelf als negentienjarige had geleerd, destijds een rekrut zo groen als gras, was niet jezelf verdedigen maar doden, en dat soort dingen vergeet een mens nooit. Fietsen, schaatsen, het gevaar opzoeken: dat verloorde je nooit. Het volgende moment had hij uitgehaald en raakte hij de jongen zo hard van achteren, dat hij de klap door zijn eigen lichaam voelde dreunen. Tegelijkertijd sloeg hij zijn rechterarm om het strottenhoofd van de jongen en voerde met zijn linkerhand de druk op, het simpelste trucje uit het boek, het eerste wat ze je leren:

de luchtpijp afknijpen en niet meer loslaten, wat er ook gebeurt.

Het pistool was door zijn charge op de grond gevallen en het was niet zo dat hij de wild spartelende jongen in een stevige greep wilde houden, nee, hij schakelde hem volledig uit, omdat hem toentertijd deze techniek was aangeleerd en hij nu geen andere keus had. Zo simpel was het. Hij handelde op de automatische piloot, er was geen weg terug, hij moest door, *semper fi*. Iedereen stond als aan de grond genageld. De twee sikjes met de messen keken toe alsof ze van een andere planeet waren overgestraald; hulpeloos, verbijsterd, doodsbang. En toen boog Bill zich voorover, zijn kale schedel glimmend in de zon, om het pistool op te rapen alsof een willekeurige voorbijganger iets had laten vallen, een paraplu, een chequeboekje, een zonnebril, zijn gezicht voldaan en ontspannen, bijna alsof hij het opgeraapte wapen wilde teruggeven aan de jongen, die hevig tegenstribbelend in Stens armen klem zat. Er klonk een schreeuw. De jongen trapte om zich heen. Sten hield hem stevig vast, nog steviger toen hij zag dat de andere twee hun messen lieten vallen en naar de auto renden.

De motor slurpte een teug brandstof naar binnen, de wielen draaiden bijna vast in de modder en opeens schoot de auto zigzaggend het terrein af, met slippende banden en in een wolk van uitlaatgassen. Sten keek ze na, iedereen keek ze na en ze zagen allemaal de kluiten aarde in het rond vliegen en de auto door de plassen zwoegen tot hij in de groene tunnel van vegetatie verdween, waar de weg vol diepe kuilen zat en het water zich verzamelde in de holtes en de engelvissen schichtig rondartelden. En toen was het stil. De jongen hing nu slap in zijn armen, als een gevloerde danspartner, en het enige wat Sten kon bedenken was een stap terug te doen en hem op de grond te leggen.

Sheila begon weer om God te jammeren, en toen viel Carolee in zijn armen. Ze gingen allemaal om de jongen heen staan, die op zijn rug in de modder lag en zich niet meer had verroerd sinds Sten hem zo had neergelegd, met open ogen, starend in het niets. Hij leek wel gekrompen, nog kleiner dan de circa een meter zeventig, geen grammetje vet, zijn te grote shorts en schone witte T-shirt slobberden als meelzakken om zijn magere lijf. En die enkeltjes dan ... Je kon er met gemak je duim en wijsvinger omheen leggen.

‘Is hij ...’ zei iemand en iemand anders, een bonkige, gediensstige man met een snorretje als een potloodstreep – Sten durfde te zweren dat hij hem nog nooit had gezien, al moest hij toch echt in de bus hebben gezeten – boog zich over het lichaam om een teken van leven te vinden. Hij legde zijn oor tegen de borstkast, voelde de pols en keek op. ‘Ik werk op de ambulance,’ zei hij. Hij begon de borst van de krachteloze jongen te kneden en gaf hem mond-op-mond-beademing.

Dit was nieuw. Dit stond nergens in de gids vermeld, dit was een curiosum onder de zon, die maar meedogenloos bleef inbeuken op deze okerkleurige modderplaat, en iedereen stond een beetje voor zich uit te koekeloeren, de minuten verstreken, de hitte eiste haar tol in zweet, de dikke vrouw uit het stalletje liet zich weer zien en de buschauffeur stapte omzichtig uit de bus, alsof de grond onder zijn voeten draaide als een tredmolen. De hoofdattractie, de jongen op de grond, had geen vin verroerd. O, er was zeker wel sprake van enige beweging, maar dat was slechts de weerstand van een ontzielde tegen de kracht van de ambulancemedewerker, die tevergeefs met zijn handen ritmisch op de ribbenkast bleef drukken, keer op keer de neusvleugels dichtkneep en zijn eigen adem tussen de droge lippen door perste, langs het vermorzelde strottenhoofd naar de leeggelopen longen. De man gaf niet snel op, dat was een feit. Er glinsterde speeksel in zijn snor en zijn hoofd bewoog op en neer alsof hij een hoogtepunt naderde tijdens een seksuele handeling. Hij ging maar door, en door, en door.

Carolee mompelde iets, heel zachtjes, en eerst begreep Sten niet of ze het tegen hem had of tegen de ambulancemedewerker. ‘Gaat hij het redden, denk je?’ zei ze.

Sten kon daar geen antwoord op geven; het was nog niet tot hem doorgedrongen wat hij had gedaan. De enige man die hij ooit had gedood, of misschien had gedood, het was nooit officieel bevestigd, was een of andere heikneuter die op een maanloze avond op tweehonderd meter afstand van hem stond toen lichtkogels brandende strepen trokken in het zwerk en hij in paniek moest zijn geraakt, zijn geweer was op dat moment doorgeladen.

‘We moeten hem naar het ziekenhuis brengen,’ zei Bill, die nog

steeds het wapen vasthield – Sten herkende het nu, het was een revolver, .357 magnum, zes kogels – alsof hij er geen raad mee wist. ‘Ik bedoel, is hier wel een ziekenhuis? In Limón?’

‘Dat zal toch wel?’ zei iemand.

‘Maar waar dan?’ vroeg Bill zich hardop af. ‘En als we ... ik bedoel, mogen we hem wel verplaatsen? Misschien heeft hij letsel, in zijn nek of zo.’ Hij keek op naar Sten. ‘Net als bij football, weet je wel? Als ze met zo’n brancard het veld op komen.’

De ambulancemedewerker deinde nog steeds op en neer, op en neer, en inmiddels had de dikke dame zich ook bij de omstanders gevoegd, die nieuwsgierig over Carolee’s schouder loerde alsof ze het lichaam op de grond wilde identificeren. Want het was nu slechts een lichaam, een lijk, geen levend wezen meer, dat wist Sten heel zeker, en ook de chauffeur stond er nu bij, zijn ogen verborgen achter de zonnebril, de onderkant van zijn gezicht gesloten als een brandkast.

Bill wendde zich tot de chauffeur, hijgend als een hond die tegen een steile helling op was gerend. ‘We moeten hem naar een hospitaal brengen. Waar, *dónde*, is het hospitaal?’

De ambulancemedewerker keek op zonder zijn ritmische bewegingen te staken, en zei iets in het Spaans tegen de chauffeur, een zin met de herkenbare term *os-pie-tal*, maar de chauffeur schudde slechts zijn hoofd en spuwde op de grond. ‘Wil je niet,’ zei hij ten slotte. ‘Je wilt *el córoner*.’

Het geknepen geluid dat aan de lippen van de dikke vrouw ontsnapte klonk als een fles die werd ontkurkt. Ze draaide zich om – dikke enkels, haar in gympen gestoken brede voeten zonken weg in de gele modder alsof ze over deeg liep – en stak het terrein over. Sten voelde het bloed nog steeds in zijn oren suizen. Hij was inmiddels wel gekalmeerd, wat gebeurd was, was gebeurd, en hij zat met zijn hoofd al bij de consequenties. Hij had gehandeld uit zelfverdediging en er waren getuigen om dat te beamen, maar hij wist niet hoe dat juridisch zat in dit land, door welke brandende hoepels hij nog moest springen. En advocaten ... zou hij een advocaat nodig hebben? Hij sloeg zijn arm om Carolee’s schouder en keek naar de rest. Iedereen stond nog steeds verdoemd op een kluitje, maar ze ontweken wel allemaal zijn blik. Hij hoorde er niet meer bij, hij was de ander geworden.

Sheila kwam naar hem toe en gaf hem een hand. ‘Dank je,’ murmelde ze. ‘Je bent een held, een echte held.’ Ze boog zich over de bergspullen op de indiaanse deken, pakte haar eigendommen ertussenuit, haar tasje en haar paspoort – haar geliefde paspoort – en dat leek de betovering te verbreken, want nu schuifelden ook de anderen een voor een naar voren om uit de berg hun bezittingen terug te pakken.

Het werd de kliniek van het Rode Kruis (La Clínica de la Cruz Roja). Iedereen was meegegaan, alsof het een onderdeel in het dagprogramma van de excursie betrof. De chauffeur had de terugweg met dezelfde halsbrekende snelheid afgelegd als de heenweg – sterker nog, hij had dit als excuus aangegrepen om nog harder te rijden, en de hele weg door gaf hij plankgas alsof de bus als ambulance diende, al had Sten inmiddels begrepen dat dit gekjaker geen enkele zin had, althans niet voor de jongen. Hij hoopte dat hij het mis had. Hopelijk was de jongen alleen bewusteloos, of comateus, diep in slaap, in dromenland. In het ziekenhuis konden ze een defibrillator op zijn borst zetten en hem van alles toedienen: zuurstof, adrenaline, een wondermiddeltje om zijn hart op gang te krijgen en hem bij zijn positieven te brengen. Maar stel dat hij niet wakker werd, zou het dan doodslag zijn? Er schoot hem een juridische term te binnen: doodslag uit noodweer. Dat was dit ook. Hij had instinctief gehandeld om zichzelf, zijn vrouw en de anderen te beschermen – hij had een dreigend gevaar afgewend, meer niet, dat kon niemand hem toch kwalijk nemen? En als de jongen niet dood was, maar alleen verlamd zou blijven vanaf de hals, wat zou er dan gebeuren? Wie draaide er op voor de kosten als een verpleegster hem moest komen voeden en zijn luiers verschoenen? Ze hadden hier geen ziekenfonds, geen verzekering, helemaal niets. Zou het tot een rechtszaak komen? Overal had je rechtbanken. En gevangnissen. Gevangnissen stonden overal.

Hij probeerde er niet aan te denken. De hele weg had hij Carolee's hand stijf vastgehouden en strak voor zich uit gestaard, terwijl door het racen van de rammelende bus elke bout en schroef over de hele lengte begon te kermen. De tijd werd samengeperst. De jungle schoot links en rechts aan hem voorbij en de stenen op het wegdek spatten op onder de wielen. Hij voelde zich ziek. Er klonk een raar gegons

in zijn hoofd, als een zwerm insecten die niet kon ontsnappen. Zijn knieën waren verkrampt. Opnieuw sloeg de dorst toe. Drie stoelenrijen voor hem, midden in het gangpad, lag de gekrompen gestalte van de jongen. De ambulancemedewerker zat over hem heen gebogen, zodat Sten alleen de voetzolen van de jongen kon zien, opgericht als twee accolades om een zin die hij niet wilde doorgronden.

Eerst was er gedoe geweest waar ze de jongen moesten laten. Liever hadden ze hem niet mee de bus in genomen, maar ze konden hem moeilijk op het dak vastbinden of in de modder laten liggen tot de politie kwam. Met die buizerds en die honden in de buurt? Hij was een mens, ondanks zijn misdaad of de poging daartoe, dat vond iedereen. Hij ging dus mee. Daar waren ze het over eens, hoewel de meesten nog steeds handenwringend stonden te bibberen op hun benen. Bills echtgenote, een vrouw met opgeklopt haar en een laag décolleté, had aanvankelijk voet bij stuk gehouden, haar tanden opeengeklemd alsof ze op iets smerigs had gebeten. ‘Ik wil hem niet bij me in de buurt,’ had ze koppig gezegd. ‘Ik wil geen ...’ Maar toen kreeg ze een brok in haar keel en moest ze haar tranen wegslikken.

Het lukte niet de jongen in de lengte op de stoelen te leggen, dus werd hij door Bill en de ambulancemedewerker, die hem de bus in hadden gedragen, in het gangpad gelegd, met zijn hoofd op de uitgesleten witte streep, de streep waar de buspassagiers niet overheen mochten stappen. Op dat moment zaten de meeste mensen van de groep al in de bus, met witte, vertrokken gezichten en starre ogen, maar de laatsten, onder wie Sten en Carolee, moesten over de jongen heen stappen om bij hun zitplaats te komen. Sten bood zijn vrouw behulpzaam zijn arm aan en probeerde niet omlaag te kijken, naar de glazige blik en de tanden die achter de half geopende mond glansden. Als hij misstapte en per ongeluk op de uitgestrekte arm ging staan, dan was dat maar zo. Die knul voelde toch niets meer en bovendien was dit zijn eigen schuld, waar of niet?

De chauffeur, die als laatste instapte, had zijn zonnebril afgezet en keek de bus in, telde de hoofden, en boog zich toen moeizaam voorover – hij had een flinke buik, zag Sten opeens, de buik van iemand met een zittend beroep – om een knaloranje oliejas onder zijn stoel vandaan te pakken, die hij met veel vertoon uitrolde opdat iedereen

het zou zien. Wilde hij er soms het gezicht van de jongen mee bedekken? Was dat het dan? Klaar met de poppenkast? Maar nee, hij vouwde de jas op tot een provisorisch kussen, klopte er twee of drie keer op, boog nog verder voorover en legde het als steun onder het hoofd van de jongen. Iedereen zweeg. Vliegen zoemden. Stens keel was zo droog dat hij niet meer kon slikken, maar toch greep hij niet naar de waterfles van Carolee; hij wilde op geen enkele manier de aandacht – nog meer aandacht – op zich vestigen.

Heel even – niet te lang, dit was immers een spoedgeval, nietwaar? – bleef de chauffeur meewarig hoofdschuddend naar het resultaat van zijn inspanning kijken. Zou hij de jongen kennen? Hadden ze de overval soms samen beraamd? Er viel niets van zijn gezicht af te lezen, maar voor hij achter het stuur plaatsnam en de deur sloot, wierp hij de passagiers nog een vernietigende blik toe en herhaalde zijn mantra: ‘Blijf zitten,’ al zat iedereen op zijn plek. Het was ongelooflijk zoals hij naar hen zat te gluren; streng, misprijzend, afkeurend, alsof woorden tekortschoten voor hun collectieve overschrijding van de grenzen van het betamelijke, alsof ze zich hadden misdragen op een schoolreisje, alsof ze niet schofterig waren overvallen en alsof hij daar niet de hand in had gehad. Sten wist het zeker. Lok de toeristen naar een godverlaten oord, bel je trawanten, deel de buit, kon het nog eenvoudiger? De man – de chauffeur, de hypocriet – hield die blik even vast, pakte toen zijn zonnebril en zette hem uiterst omslachtig op zijn neus, alsof hij microchirurgie bedreef. ‘Nu gaan we,’ zei hij ten overvloede.

Toen ze de stad hadden bereikt en de haven in zicht kwam, verliet de bus de hoofdweg en reed in hoog tempo door een wirwar van straten, bocht na bocht, totdat ze zich opeens, zonder aankondiging, midden in een non-descripte woonwijk bevonden met overal tienda’s en marktkraampjes. De chauffeur stond boven op de rem en de bus kwam met een ruk tot stilstand voor een laag, betonnen gebouw dat op een ijzerhandel leek, ware het niet dat er een embleem van het Rode Kruis boven de deur hing. Sten had niet opgelet en smakte naar voren; als hij zich niet aan Carolee had vastgehouden, die hij eigenlijk met zijn arm beschermde, was hij pontificaal met zijn gezicht op de rugleuning van de stoel voor hem geklapt. Hij wist met zijn

schouder bijtijds de dreun op te vangen, toen opeens het chassis omhoogbonkte en een stortvloed van tassen, camera's en waterflessen in de bagagerekken boven hun hoofd op de vloer viel en alles doelloos in het rond stuitte. De ambulancemedewerker had minder geluk. Tijdens de hotsende, botsende rit met wilde haarspeldbochten had hij de jongen in het gangpad stabiel op zijn plaats weten te houden, maar nu verloor hij zijn greep op het lichaam, zodat het half het trapgat in gleeed en de oliejas meenam in zijn val.

De mensen keken naar Sten alsof hij eigenlijk zou moeten ingrijpen. Mooi niet. De ambulancemedewerker had het overgenomen en nu was het zijn pakkie-an. Hij was een beroeps. Hij mocht dit afhandelen. Even keek iedereen ontzet toe, toen kwam de ambulancemedewerker – klein van stuk, gedrongen, een dik achterwerk en een gezicht zo rond als de maan – vloekend overeind en wrong zich in het trapgat. Hij worstelde zichtbaar met het lichaam van de jongen, dat half tegen zijn schouder hing, waardoor het hoofd in een vreemde knik op de romp lag. 'Kan iemand misschien even helpen?' hijgde hij, maar niemand stond op, althans, niet snel genoeg – per slot van rekening waren dit allemaal oude mensen – dus hij legde zelf zijn armen onder de oksels en hield het hoofd in evenwicht terwijl hij probeerde de onderste traptrede te bereiken.

Op dat moment stond de andere Bill op, de Bill met haar op zijn hoofd, en die liet zich in het trapgat zakken, in een poging de voeten van de patiënt vast te houden. Maar hij greep op het laatste moment mis zodat ze op het hete trottoir ploften, als twee vissen op een steiger. Het was maar een zacht plofje, amper hoorbaar, maar het geluid van ontziend vlees op een hard oppervlak zond een schokgolf door de bus. Sten voelde Carolee naast zich verstijven. Iedereen hield de adem in.

De ambulancemedewerker was wel erger gewend. Hij gaf geen krimp en trok de rest van de patiënt op het trottoir, ook toen Bill vlug naar de enkels grabbelde om de voeten omhoog te tillen. 'Leg hem neer,' hoorden ze de ambulancemedewerker zeggen. 'Nee, niet in het zand, hier, op de stoep.' Bill probeerde zo goed en zo kwaad als het ging de onderbenen in een rechte lijn met het lichaam te houden terwijl de ambulancemedewerker hem neerlegde, eerst zijn zitvlak, toen

de rug, de schouders en het hoofd, dat hij met een hand ondersteunde, zo ging het goed, en uiteindelijk lag hun gezamenlijke last volledig uitgeschakeld en languit op zijn rug, als een zoonanbidder op een glinsterend strand vol kauwgomplakken. De ambulancemedewerker stond tevreden op, wierp een korte blik op de bus, en liep toen met gejaagde stappen het gebouw in, nagestaard door Bill.

Zo zag het plaatje eruit: Bill, een magere, zonverbrande man met hangende schouders en strengen haar plat over zijn schedel gekamd, alsof ze lok voor lok waren opgeplakt, stond over de jongen gebogen, die niet ademde en die van zijn keel tot aan zijn mond begon te verkleuren, alsof hij had besloten op de valreep een sikje te laten staan. Bill schuifelde over het trottoir en zette even zijn handen in zijn zij. De zee was vaag te ruiken, een lauwe geur die aan kleine dode wezens deed denken. In de steeg naast de kliniek werd een motor gestart. Langzaam reed een auto door de straat, de voorruit bijna smeltend in de zon.

De ambulancemedewerker kwam weer tevoorschijn (hij heette Oscar, zou Sten later vernemen, Oscar Ruiz uit Oakland in Californië, tweeënzestig jaar oud en net een maand met pensioen), gevolgd door een assistent in een lichtgroen jasschort die gehaast een brancard voor zich uit duwde. Iedereen leunde naar voren om te kijken hoe de assistent zich over de bewegingloze figuur boog en naar een teken van leven zocht; een zinloze actie, vond Sten, alhoewel een van de vrouwelijke passagiers bleef volhouden dat ze de hoop niet mochten opgeven, want de klapdoos, de defibrillator, kon wonderen verrichten, dat ding had haar echtgenoot ook gered, tweemaal zelfs. ‘Die knul is morsdood, zie je dat niet?’ wierp de man achter haar tegen, een opmerking die tot enig gemompel leidde. Sten sloeg er geen acht op. Hij zat zwetend en dorstig te hunkeren naar het moment dat hij terug kon naar het schip. De politie zou inmiddels onderweg zijn, dat stond vast. Hij zou op zijn minst een verklaring moeten afleggen, net als de rest. Maar dan? Zou hij gearresteerd worden? Zou hij dagenlang samen met Carolee in deze stinkstad vastzitten, of misschien wel weken, terwijl de rest aan boord ging en het cruiseschip de zons- ondergang tegemoet voer?

Hij keek naar de chauffeur, die zijn benen languit in het gangpad

had gestoken om gemakkelijker te zitten. Hij hield een mobiel tegen zijn oor gedrukt en sprak rad Spaans tegen het mondstuk. Sten durfde er iets om te verwedden dat hij de politie aan de telefoon had. Hij keek naar Carolee. Zacht sprak ze zijn naam uit, tweemaal, als een verzuchting. ‘Sten, ach Sten.’ Ze verschoof ongemakkelijk in haar stoel en trok wel of niet expres haar hand uit de zijne. Ze wreef de vochtige handpalm af aan haar korte broek. ‘Zouden ze ons nu terug laten gaan?’ fluisterde ze.

Hij haalde zijn schouders op. Hij had geen zin om te praten. Het enige wat hij wilde was uitrusten. Slapen, hij was doodmoe, hij wilde ergens anders zijn, overal behalve hier. Onaangedaan zag hij de ambulancemedewerker en de ziekenhuisassistent het slappe lichaam op de brancard tillen en die over de stoep in de richting van het ziekenhuis met de gapende deuren duwen. Iedereen zag het, die voeten die langzaam uit het zicht verdwenen, de deuren die dichtklapten als een stel kaken. Het was de vingerknip die iedereen in beweging bracht. De barmhartige samaritaan Bill beet het spits af. Hij stapte de bus in en ging naast zijn vrouw zitten. Een andere man, die Sten niet kon thuisbrengen, stond op en begon in een tas in het bagagerek te rommelen. Overal ritselden papieren zakken, alsof er een briesje door de bus waaide. Flessen water werden tevoorschijn gehaald. Energie-repen. Mobiele telefoons. Het akelige gedeelte zat erop en het was nu alsof er niets was gebeurd; ze waren toeristen die hun wandeling in de natuur hadden moeten missen en alleen nog maar terug naar de boot wilden, naar hun hutten en hun suites, naar hun privacy, air-conditioning, cocktails, diners aan de tafel van de kapitein. Het was me de ervaring wel, tjonge, dat was een sms’je naar het thuisfront waard, nu was het welletjes.

‘Chauffeur?’ Dat was Bill, de eerste Bill, de kale, die zich kennelijk als woordvoerder van de groep had opgeworpen. Hij zat twee rijen voor Sten en Carolee, zijn overhemd was doorweekt van het zweet en hij had zijn petje diep over zijn ogen getrokken. De schuine invalshoek van het zonlicht zette het broze haar van zijn echtgenote naast hem in vuur en vlam.

De chauffeur reageerde niet direct. Hij perste zijn lippen op elkaar en tikte met de mobiele telefoon tegen zijn oor. ‘Eh ... hallo?’ riep

Bill, waarop de chauffeur zich omdraaide en zijn wenkbrauwen op-
trok alsof hij wilde zeggen: ‘Wat nou weer?’

‘Vanwaar dit oponthoud?’

De chauffeur zei iets in de telefoon en stak hem toen omhoog als
bewijsmateriaal in een rechtszaal. ‘Ik praat met *la Fuerza Pública*, de
politie,’ zei hij. ‘Jullie moeten een verklaring afleggen voor de feiten
van deze ...’ Hij kon niet op het juiste woord komen. ‘Van vandaag,’
zei hij ten slotte. ‘*A la reserva*. De misdaad. Jullie moeten een verkla-
ring over de misdaad afleggen.’

‘Best hoor.’ Bill wuifde het weg. ‘Maar dat kan toch ook aan boord
van het schip? We hebben het flink voor onze kiezen gekregen van-
daag, het was een traumatiserende ervaring, en niemand schiet er iets
mee op als we hier in deze smoorhete bus moeten blijven ...’

‘Breng ons terug,’ baste iemand door het gangpad.

‘Ja, vooruit met de geit,’ viel een ander bij.

Alsof ze wachtte tot het haar beurt was, riep Sheila plots met
een stem die bijna brak. ‘We willen naar het toilet. We hebben ...
Ik bedoel, we moeten ...’ Ze zat twee rijen verder, naast de vrouw
wier echtgenoot tot twee keer toe was gereanimeerd (klaarblijkelijk
was het de derde keer mislukt). Haar foundation was gaan koeken
door de hitte en vanaf de plek waar Sten zat leek het alsof de lappen
van haar gezicht begonnen te glijden. ‘Het is bloedheet. We hebben
dorst. Ik wil niet voor de anderen spreken, maar ik snak naar een
frisse douche.’

De chauffeur schudde zijn hoofd. ‘Dat zal niet gaan,’ zei hij en hij
drukte de mobiele telefoon weer tegen zijn oor. ‘Niet nu.’

‘Wat zullen we nou beleven?’ hoorde Sten zichzelf zeggen. ‘Is dit
soms een praatgroep?’ Hij had er nu schoon genoeg van. Die arro-
gante vlerk dacht toch niet dat hij iedereen kon vasthouden? Hij had
geen enkele bevoegdheid, die vent was een nul, nog minder dan een
nul. ‘Krijg de kolere,’ barstte hij uit en hij stond op. ‘We gaan wel
lopen. Of we nemen een taxi. Er zijn hier vast taxi’s te krijgen.’

Opeens was de hele bus in rep en roer. Mensen stonden op, ze
trokken hun spullen van de rekken, schoven de lus van hun draagtas
over hun schouder; wit haar, bevende handen, in gymschoenen en
sandalen gestoken schuifelende voeten. De chauffeur ging ook staan,

alsof hij iedereen wilde tegenhouden. Hij mag het proberen, dacht Sten bij zichzelf. De situatie leek te onttaarden in een impasse en het had zelfs flink uit de hand kunnen lopen – nu iedereen zo bang, boos en ongeduldig was – maar op dat moment zwaaiden de deuren van het ziekenhuis weer open en de ambulancemedewerker, een lid uit eigen gelederen, kwam tevoorschijn. Hij haastte zich naar de bus, kennelijk had hij nieuws.

Sten zag hem eerst opgaan in de schaduw van de bus, en een oogwenk later op de trap verschijnen. Er viel niets van zijn gezicht af te lezen. Hij zei iets in het Spaans tegen de chauffeur, wat niemand kon verstaan. Sten voelde zijn maag samenknijpen. Op dat moment deed de eerste Bill, die met de rest in het gangpad stond, zijn mond open. ‘Vertel op, Oscar, komt het nog goed met die knul? En kunnen we dan eindelijk weg?’

Oscar draaide zich om en keek met knipperende ogen naar de rij met gezichten, alsof hij ze niet zo snel kon plaatsen.

‘Nou?’ vroeg Bill.

‘Er moet een verklaring worden afgelegd.’

Sheila gromde. ‘Wat voor verklaring, wat willen ze toch van ons? Wij hebben niets verkeerd gedaan.’

Oscar stak zijn hand op om iedereen tot stilte te manen. ‘Maar dat kan ook aan boord van het schip, zeiden ze.’ Op het schip; dat waren de magische woorden, de woorden waar ze allemaal naar smachtten, de vloek was opgeheven, de bevrijding was nabij. ‘De getuigen althans, en volgens mij zijn we dat allemaal.’ Zijn blik bleef op Sten rusten. ‘Behalve jij. Ze zeiden dat jij hier moest blijven totdat de politie kwam.’

Sten wist niet of hij moest grijnzen of grimassen. Zijn wangen gloeiden. Hij had pijn in zijn rug, het was er vast in geschoten tijdens dat gedonder op die modderplaat, een van de verstijfde schuine rugspieren die hij niet voldoende oefende, een van zijn vernietigende spieren.

‘Maak je geen zorgen,’ zei Oscar. ‘Ik blijf hier voor het geval je een tolk nodig hebt.’

‘Goed, dank je,’ zei Sten, zonder echt te begrijpen waar hij precies mee instemde. Toen liep hij naar voren – uitgedroogd, licht in het

hoofd, knikkende knieën – met achter hem Carolee, de riem van haar tas diagonaal over haar borst en haar handen stijf om haar hoed geklemd, alsof het een reddingsboei was die haar vanaf een schip was toegeworpen.

De wachtkamer in het ziekenhuis verschilde niet veel van de gemiddelde wachtkamer in een Amerikaans ziekenhuis: tl-buizen, glimmend zeil op de vloer, de lucht van schoonmaakmiddelen en boenwas die de permanente geur van afgescheiden lichaamssappen verdoezelde. Verpleegsters gleden de ene deur in en de andere deur weer uit, een drietal vrouwen met harde gezichten staarde naar de computerschermen op hun bureaus, en een troosteloze kluit met zieken, wanhopigen en pechvogels zat ineengezakt op de klapstoelen in een zee van bloederig verband en krijsende kinderen. Goddank had het gebouw airconditioning en er was ook een toilet. Zodra Oscar hen naar hun stoelen in de hoek van de wachtkamer had gebracht, zocht Sten het toilet op. Hij deed de deur op slot, draaide de kraan wijd open en liet koud water, dat eerder lauw was, over zijn gezicht stromen. Hij hield zijn handen onder de straal en wreef door zijn haar, dat hij lang droeg sinds hij zijn militaire loopbaan had verruild voor de collegebanken, want zo'n dienstklopper was hij nooit geweest en gek was hij ook niet, want in die tijd zou geen enkel meisje in een stad als San Francisco ook maar een seconde aandacht hebben besteed aan een knul met gemillimeterd haar. 'Babymoordenaar!' hadden ze tegen hem geschreeuwd toen hij op het vliegveld in de bus stapte. Daar keek hij van op. Hij wilde niets horen over baby's, dood of levend, noch over de Vietnamese vastberadenheid, noch over de jungle, die op zichzelf al dodelijk was. Hij wilde gewoon van bil. Meer niet.

Toen hij weer terugliep naar de wachtkamer, babbelden Carolee en Oscar over ditjes en datjes alsof ze in de loungestoelen van de Martini Bar op de boot zaten. Ze zei net: 'En wat doet je jongste zoon?' toen ze hem in het oog kreeg en met een glimlach op de vrije plek naast haar klopte.

'Hij zit in de IT-business,' zei Oscar. 'En hij betaalt zijn eigen huur, wat vandaag de dag een behoorlijke prestatie is, als je begrijpt wat ik bedoel.'

‘Nou, reken maar,’ zei ze, en Sten dacht dat ze iets over Adam ging zeggen, maar dat deed ze niet, en dat was maar goed ook, of beter gezegd een zegen, omdat hij voor het eerst in jaren niet met Adam bezig was geweest, zo leek het – hij vroeg zich niet bezorgd af waar hij was, wat hij dacht, in welk wespennest hij zich nu weer had gestoken, want ze werden momenteel volkomen in beslag genomen door hun eigen sores. ‘Toch, Sten?’ zei ze en ze wierp hem een onbestemde blik toe, alsof ze er niet helemaal bij was, en hij vermoedde dat ze inderdaad met haar gedachten elders zat. Dit was een uiterst penibele situatie. Erger dan dit hadden ze niet eerder meegemaakt, en zij kon niet anders dan aan de zijlijn blijven staan en toezien hoe de zaken zich zouden ontwikkelen.

‘Ga je anders even opfrissen,’ zei hij tegen haar terwijl hij ging zitten. ‘Ze hebben hier een echte toiletruimte en er komt koud en warm water uit de kraan. Er zijn handdoeken, weliswaar van papier, maar toch. Het zal je goeddoen.’

‘Oké,’ zei ze. Ze stond op. De riem van haar zwarte tas spande nog steeds schuin om haar borst. ‘Misschien is het een goed idee.’ Ze ontweek een kind in een rolstoel op haar weg naar de wc.

Ze keken haar allebei na. Een kraakstem zei iets in het Spaans via de intercom. Een uitgeputte baby raakte over zijn toeren en zette een keel op. Hij wendde zich tot de man die naast hem zat, Oscar, en stak zijn hand uit. ‘Fijn dat je ons wilt helpen, bedankt,’ zei hij.

Oscar haalde zijn schouders op. ‘Minste wat ik kan doen.’

‘Maar hoe zit het met je vrouw? Staat zij hier ook achter?’ De vrouw in kwestie, klein van stuk, alleedaags gezicht zonder expressie, een strooien hoed en een enorm turkooizen halssnoer, dat een van de sikjes van haar nek had gerukt en achteloos op de berg buitgemaakte spullen had gesmeten, was met de rest teruggegaan naar het schip.

Nogmaals een schouderophalen, deze keer iets toeschietelijker. En een glimlach. ‘Eens een ambulancemedewerker, altijd een ambulancemedewerker.’

‘Hij is dood, hè, de jongen?’

‘Ja, hij is dood. Dat zag ik al toen je hem losliet. Toch moeten we het altijd blijven proberen, want geloof me, ik heb mensen zo vaak weer bij kennis zien komen dat ik er geen wedje op zou zetten. Je

doet je best en meer kun je niet doen, snap je?’ De intercom kraakte opnieuw, nog meer Spaans. Oscar keek op, luisterde aandachtig, en schudde zijn hoofd. ‘Nee, dat gaat niet over ons.’

‘Nogmaals, enorm bedankt. Sorry voor dit alles. Als we straks weer aan boord zijn, krijg je een borrel van me.’

‘Je hoeft je niet te verontschuldigen. Ik vond het geweldig wat je hebt gedaan, echt. Naar verluidt ...’ hij dempte zijn stem ‘... gaat het de laatste tijd behoorlijk vaak mis, iets wat de overheid van Costa Rica onder de pet wil houden, en de cruisemaatschappij al helemaal. Het zijn niet alleen de roofovervallen. Ik heb geruchten opgevangen ... dat ze meer doen.’ Na een snelle blik om zich heen leunde hij vertrouwelijk naar voren. ‘Ze worden handtastelijk. Vooral bij de vrouwen. Van één geval weet ik zeker dat ze alle vrouwen, van jong tot oud, hebben verkracht, voor de ogen van hun mannen. Ook de dochters. Het waren nog maar kinderen.’

‘Godsamme.’

‘Vandaar. Je hoeft mij niet te bedanken, eerder andersom.’

Er was enige opschudding bij de entree. Sten keek op. Hij verwachtte de politie te zien, maar het bleek een spoedeisend geval te zijn, een jongen van een jaar of tien met zijn hoofd in het verband. De rechterkant van zijn gezicht zag eruit alsof iemand hem met een kaasrasp had bewerkt. De vrouw die bij hem was – zijn moeder, of zijn tante, misschien zijn zus – leek op een verkoopster uit een deftige boetiek: roze jurk, hoge hakken, oogschaduw, maar haar gezicht drukte een en al wanhoop uit.

Hij werd afgeleid door de vrouw die de jongen naar de receptie leidde en de baliemedewerkster aansprak, maar die keek amper op van haar scherm. De jongen stond te wankelen op zijn benen en zocht naar houvast bij de vrouw. Sten zag dat haar jurk donker begon te kleuren bij haar oksels, maar de vlekken op de voorkant van haar jurk waren niet van het zweet. Hij kon niet verstaan wat ze zei. Opeens verhief ze haar stem en snauwde de administratrice iets toe, maar die wees steeds nadrukkelijker naar de stoelen in de wachtkamer. De vrouw in het roze liet zich niet afschepen. Haar priemende stem overstemde alle andere geluiden in de wachtruimte. De verlichting flikkerde. De airconditioning sputterde. Op dat moment, alsof

het zo geënceneerd was, kwam er een verpleegster tevoorschijn, die haar en de jongen meenam naar het innerlijk heiligdom, waarna de geluiden weer terugkeerden: hoestende en niezende mensen, die met zachte stemmen protesteerden tegen de pijn die hen naar deze plek had gedreven. Sten voelde hoe het bloed door zijn aderen joeg. ‘Wat een drama, hè?’ zei hij.

Oscar had de jongen zorgvuldig bestudeerd en keerde zich naar Sten om. ‘Fiets,’ zei hij. ‘Of een brommer. Kan ook.’ Zijn ogen schoten naar de deur achter de receptie en weer terug. ‘Een hersenschudding op de koop toe.’

Sten verschoof op zijn stoel. De leuning prikte in zijn rug. Hij wilde opstaan en zijn benen strekken, maar hij bleef zitten en liet alles over zich heen komen. Het was propvol binnen, een tuin vol gezichten. Ergens ratelde een machine. Baby’s blèrden. Er ging een telefoon over. ‘Wat gaat er nu gebeuren?’ zei hij en hij ging weer verzitten. ‘Ik bedoel, wat is de politie van plan? Ik zit toch niet in de penarie, hoop ik?’

‘Jij? Ze zouden je een medaille moeten geven.’

‘Vast en zeker. Maar weet jij toevallig iets van de wetgeving in dit land?’

Het smalle snorstreepje trilde even. Het drong niet meteen tot hem door dat Oscar wilde grijnzen, alsof het erg grappig was, alsof ze hier als bannelingen in dit horrorkabinet zaten te wachten tot de echte lol zou beginnen. ‘Ze zouden je een medaille moeten geven,’ herhaalde hij.

De tijd kroop voorbij. Na een uur was er nog steeds niets gebeurd. Er bleven maar mensen binnenkomen, met nog meer brullende baby’s op hun arm, meer zwachtels, meer gebroken botten en schaafwonden, meer kommer en kwel, maar de politie kwam niet opdagen. Oscar was door zijn koetjes en kalfjes heen, liet zich tegen de rugleuning van zijn stoel zinken en sloot zijn ogen. Carolee bleef herhalen dat dit idioot was en Sten bleef het beamen. Achter de ramen stond de zon nog steeds hoog aan de hemel. Toch was het al na vijven, tijd voor het cocktailuurtje op de boot, en hij moest denken aan het schip, aan alles wat er aan boord georganiseerd was, een onafgebroken stroom activiteiten alsof je zou sterven van verveling als je gewoon

even op het dek zat en over de zee uitstaarde. Hij hoefde niet zo nodig vermaakt te worden. Hij had behoefte aan rust. Een drankje om de smerige smaak uit zijn mond te spoelen. De Martini Bar bestond geheel uit ijs, inclusief de toog, keihard bevroren en spekglad, en de airconditioning was als een ademhaling in de diepe grotten van het berggebied in zijn woonplaats Mendocino.

Zijn ogen moesten zijn dichtgevallen terwijl hij aan de eerste keer dacht dat hij en Carolee de zuidelijke grens waren overgestoken, voor een rugzakvakantie door Mexico, Belize en Guatemala. Carolee was in een van de getijdepoeltjes op een zee-egel gestapt en de stekel was in haar hiel afgebroken. De wond raakte prompt geïnfecteerd, dus toen hadden ze ook zo'n soort kliniek als deze opgezocht, of was het een ziekenhuis? Het gebeurde in Yucatán in Mexico. Ook daar hadden ze eindeloos moeten wachten totdat een arts, die niet ouder kon zijn geweest dan zijzelf, hen had meegenomen naar een behandelkamer, waar allemaal medisch afval in de hoek lag. Hij gaf haar een plaatselijke verdoving, trok de stekel eruit en zette een penicillinespuit in haar arm. Sten had haar naar buiten moeten dragen. Twee dagen later was hij aan de beurt, toen hij werd geveld door een voedselvergiftiging omdat hij zo nodig oesters – *ostiones* – moest bestellen en de ober niet had verstaan. 'Ceviche.' Hij dacht dat ze zouden worden gebakken of gefrituurd zoals bij Oysters Rockefeller, maar nee hoor, ze werden rauw geserveerd op een bord met ijs. Carolee had tegenover hem aan tafel zitten grinniken. 'Dat ziet er smakelijk uit,' had ze gezegd terwijl ze een hapje van haar taco met kip nam. En hij, uit dom machismo of omdat hij nog jong en roekeloos was, had de oesters stuk voor stuk uit hun schelpen geslurpt, alle twaalf, en daarna had hij nog een portie besteld.

Het ging van kwaad tot erger. Ze waren aan het snorkelen – in Belize, dacht hij, of misschien was het Isla Mujeres – en bleven te lang in het water omdat het er gewoon sprookjesachtig mooi was, ongevenaard mooi, elke denkbare vissoort zwom in dat rif, en het was niet zomaar zonnebrand die hun lichamen, kreeftrood vanaf hun nek tot aan hun eeltige hielen, teisterde, maar *zonnevergiftiging*. Binnen een paar uur waren hun benen opgezwollen door het vocht, alsof ze tijdens een bliksembezoek aan Afrika de olifantsziekte hadden

opgelopen. Ze konden nauwelijks lopen en Carolee had al zo'n last van haar voet. Ze hadden zich aan elkaar vastgeklampt, koortsig, misselijk en waren als twee dronkenlappen naar hun hotel gestrompeld, waar de lokale rum à vijftien cent per glaasje in de hotelbar de enige vertroosting was. Een paar dagen later begonnen ze te vervellen, en toen hij rechtop in hun onopgemaakte bed zat, met Carolee diep in slaap naast hem, en hij afwezig de velletjes van zijn benen trok, zag hij de mierencolonne door de spleet aan de onderkant van de deur naar binnen komen. Ze marcheerden in een kronkelende zwarte streep onder hun bed door naar het raam, waar ze via een barst onder de vensterbank weer verdwenen. Die mieren vervoerden iets, zoals je ze soms ijverig bezig zag met blaadjes dragen in een natuurfilm. Maar deze mieren droegen geen blaadjes naar buiten – ze versleepten doorschijnende, rimpelige huidschilfers: mensenhuid.

‘Vanaf nu alleen nog maar de noordelijke klimaten,’ zei hij tegen Carolee, die proestend wakker schoot, en hij bleef het jaar in jaar uit herhalen, het werd een routine, een grap, alleen was de grap niet grappig bedoeld. ‘Oslo,’ had hij gezegd, ‘of Helsinki, Malmö, Reykjavik. Er is toch niets mis met Reykjavik?’

En toen hield hij op met denken, hij droomde. Hij liep in zijn een-tje door sequoiabossen, waar alles koel en beschut was in de schaduw onder het baldakijn van de boomkruinen, met soepele tred, en zijn hart pompte zo sterk en regelmatig dat hij het orgaan voor zich dacht te zien, op een armlengte afstand, kloppend en wel. Hij bleef doorlopen, steeds verder naar boven, tot zijn voeten het contact met de aarde verloren en hij zweefde, zeilend op stramme vleugels, en dat leek volkomen normaal, alsof hij hier zijn hele leven naar had toegeleefd. Hij had een vogel kunnen zijn. Hij wás een vogel. Gek genoeg waren er geen andere vogels om hem heen, geen enkel vliegend of lopend schepsel, er waren zelfs geen mensen, alleen de bomen en de hemel, en de aarde, die stilzwijgend onder hem wegrolde, het was droomstilte, een stilte die zo intens was dat ze alleen kon worden verscheurd door de mechanische kreet van de intercom – *El Doctor Hernández, venga usted al teléfono, por favor* – die hem zijn vleugels ontrukte en op de harde houten stoel van het Rode Kruisziekenhuis deed belanden, alwaar hij zijn vonnis afwachtte.

‘Je sliep,’ zei Carolee. ‘Ik wilde je niet wakker maken.’

Het kostte hem een volle minuut, zo lang deed hij er op zijn leeftijd over om tot de werkelijkheid terug te keren, toen ging hij rechtop zitten en keek lodderig om zich heen, zijn blik gleed van Oscar naar Carolee en naar het horloge om zijn pols. Kwart over zes. Kon dat kloppen? Hij knipperde met zijn ogen. ‘Jezus,’ zei hij, ‘laten ze ons hier de hele avond zitten?’

Oscar, die ook even was weggezakt, stond op en rekte zich uit. Hij droeg een korte broek met een Schotse ruit, en vlak onder de zoom waren zijn blote knieën nog steeds besmeurd met modder van het knielen naast de dode jongen. ‘Ik vraag het na bij de receptie.’

‘Nee, laat maar.’ Ook hij was opgestaan in een vlaag van woede, die hij door zijn lichaam voelde trekken alsof hij twee elektriciteitsdraadjes tegen elkaar hield. ‘Kom, Carolee,’ zei hij en hij stak zijn hand naar haar uit. ‘We gaan.’

‘Maar Sten, ze zijn er nog niet. De politie. Ze zullen denken dat ... wie weet wat ze zullen denken.’

Hoofdschuddend pakte hij haar hand en hij hielp haar over-eind. ‘Het spijt me, beste kerel,’ zei hij met een knikje naar Oscar, en toen trok hij Carolee achter zich aan de wachtkamer uit, door de zwaaiende deuren de schroeiende stank van de avond in, houtskool vermengd met hondenstront en uitlaatgassen, vis, dode vis. En als hij een tweetal agenten zag, in hun gesteven uniform met het Fuerza Pública-embleem op hun mouw en met hun houten gezichten, dan kon hem het geen bal schelen of ze hem een medaille zouden opspelden of hem naar Golgotha zouden slepen. Hij stond buiten, zo, en hij baande zich een weg door het verkeer en riep, nee, hij bulderde, om een taxi. ‘Taxi! Taxi!’